

Ezüstjubiläum Implom József városában

Visszapillantás: a verseny rövid története

1988-ban rendeztek először középiskolai helyesírási versenyt Gyulán. Az eddig megrendezett huszonöt versenyről általában (1), valamint a 2012-es, huszonötödik döntőről (2), majd a 2013. évi, huszonhatodik döntőről (3) szól az alábbi összefoglaló.

1. A vetélkedés 1991-től az egész országból, 1992-től máig a Kárpát-medencéből ide vonzotta a legjobbkat, évente 110–120 versenyzőt. Jó érzés arra a tízezernyi magyartanárra, sok tízezernyi diákra gondolni, akik a negyedszázad alatt éltették a nemes versengést, terjesztették a híret Dévénytől Gelencéig, Újvidéktől Vereckéig. Örömmel tekintene erre a huszonöt évre Implom József (1992-től névadóként) és a létrehozásában még közreműködő Deme László, valamint Fábián Pál máig helyesírásunk irányadóiként.

Ha a középiskolások csupán helyesírási ismereteiket, tudásukat, gyakorlottságukat, ügyességüket mérték volna össze, akkor is igen jelentős volna az Implom-verseny ügye. Ez a huszonöt év azonban jelentős mértékben többet hozott magánál a versenynél. Többet az évről évre megrendezett szakmai előadások, konferenciák, konzultációk, kerekasztal-beszélgetések révén; többet az aktuális történeti és tudományos-művészeti évfordulók megünneplése, Erkel Ferenc, József Attila, Kodály Zoltán, Implom József emlékestje, Sebő Ferencék műsora, a *Bárka* című folyóirat révén. Meg azok révén az erkelesi diákester révén, amelyek Győri Etelka tanárnő szervezésében és rendezésében felejtethetetlen élményeket teremtettek. A Mogyoróssy János Városi Könyvtár meghitt környezete, a gyulai Városháza dísztermének ünnepi méltósága, az eredményhirdetés izgatott feszültsége sokáig megmarad a résztvevők emlékezetében.

Az Implom József-díj története nyelvész-kutatói, versenyzői és tanári munka története. A nyelvész-kutatói Implom József-díjat első alkalommal Deme László, Fábián Pál és Szathmári István vehette át 2006-ban Budapesten, még az akkori Kárpát-medencei döntő előtt. A 2006. évi döntőn Cs. Nagy Lajos; 2007-ben Péntek János és dr. Kuruncziné Tarnóczky Katalin (az Erkel Ferenc Gimnázium magyar szakos munkaközössége nevében); 2008-ban Rozgonyiné Molnár Emma és Szabó Istvánné Nagy Magdolna, 2009-ben Keszler Borbála és Benkes Zsuzsa; 2010-ben Békési Imre és V. Raisz Rózsa; 2011-ben Petőfi S. János és Szabó Mihály Gizella kapta ezt a kitüntetést. Évente a legjobb versenyzők teljesítményét és vele a felkészítő tanár munkáját is jutalmazza az Implom-díj. Volt példa arra is, hogy azonos pontszámmal, 96%-os teljesítménnyel ketten végeztek az élen, és csak a jobb tollbamondás döntött közöttük a díjról.

A verseny előtt, 2012

A döntő előtti estén – immár második alkalommal – a gyulai *Bárka* című folyóirat szerkesztőinek meghívását fogadta el a tanárok és diákok közönsége. Ennek a folyóiratnak az elvei és gyakorlata kezdettől „határtalanul” vonzzák az olvasókat. Az újabb időkben a nyomtatott verzió mellett a számítógépes megjelenés is hódít: a szerkesztőség lehetőségei így kiterjedtebbek. A legnevesebb vendég, Kányádi Sándor az est végére érkezett.

A huszonötödik verseny döntőjének megnyitóját Kányádi Sándor bevezetője tette emlékeztetessé. Az Implom-verseny résztvevőit a magyar nyelv ügyének testőrgárdájaként méltatta, olyan szereppel, hogy védelmezzék, ápolják, óvják ezt a nemes ügyet.

2012-ben Grétsy László nyerte el a nyelvészi-kutatói Implom József-díjat, méltatását a zsűri elnöke, Nagy János mondta el. A laudáció szólt Grétsy László nyelvtudományi munkásságáról: a szóhasadás kutatójáról, széles körű nyelvművelő tevékenységéről. Amint Lőrincze Lajos a rádiós ismeretterjesztés kiemelkedő alakja, Grétsy László a televíziós nyelvművelés legismertebb személyisége, mindenki „Tanár úr”-ja, Lőrincze Lajos örökségének méltó munkása. E körben a nyomtatott, szerkesztett tanácsokkal egyenrangú színvonalú szóbeli javaslatokat tett a mindennapi, a szaknyelvi és a választékos nyelvhasználathoz egyaránt. A díjazott különleges érdeklődést tanúsított anyanyelvünk játékaik iránt: a nyelvi fejtörők, rejtvények, szóbeli és írásbeli feladványok készítése és megoldása ellenállhatatlanul vonzotta. 1964-ben és később több alkalommal kiadták kötetét erről a témáról, és az utóbbi években ennek teljesebb, továbbfejlesztett kézikönyvén dolgozik. A Magyar Nyelvi Bizottság elnökeként, rádiós és tévés ismeretterjesztőként, az MTA Nyelvtudományi Intézete főmunkatársaként, az Anyanyelvápolók Szövetsége elnökeként szólt és írt a magyar helyesírás elvi és gyakorlati gondjairól. Az Implom József középiskolai helyesírási verseny Kárpát-medencei döntőjére is ellátogatott 1997-ben (éppen tizenöt éve), és előadásának szerkesztett változata meg is jelent 1998-ban: A helyesírás mint az anyanyelvi műveltség tükré (In: *Helyesírás és nyelvpolitika*. Gyula, 1998. 15–21).

A 2012. évi döntő

A 2012. évi, éppen huszonötödik döntőn a hagyományos rendben kétféle feladat várt a versenyzőkre: a megyei versenyek tollbamondásában az Implom huszonöt versenye szerepelt, Gyulán pedig a magyar helyesírás, a szabályzat 12. kiadásának az ügye. A feladatlapon a diákoknak elemszintű, mondat szintű és szövegszintű teendőket kellett elvégezniük. A szokott teendők a feladatlapon új típusú szövegeken (SMS-idézetek, Facebook-utalások) jelentkeztek: a rövidítések földolása, hibajavítás stb.; az elemszintű ismeretek alkalmazása sem hiányzott (ábécébe sorolás, *j/ly* írása, egybe- és különírás, földrajzi nevek, intézménynevek toldalékolása).

Ahogy említettem, évente a legjobb versenyzők teljesítményét és vele a felkészítő tanár munkáját is jutalmazza az Implom-díj. Szokás szerint Gyula város polgármestere, Görgényi Ernő adta át a legeredményesebb versenyzőnek és tanárának a 2012. évi Implom József-díjat: Földvári Krisztofának, Földvári Andrásnének és Kocsis Anikónak (Esze Tamás Gimnázium, Mátészalka); ehhez 192,5 pontra, azaz 96,25 %-os eredményre volt szükség. A legjobb szakközépiskolás Tuska Borbála (Boronkay György Műszaki Középfiskola, tanára Juhász Erzsébet); a legjobb szakiskolás Berényi Dorina (Szigeti Gyula János Egészségügyi Szakképző Iskola, tanára Végh Mara), a legjobb határainkon túli László Rita (Nagy István Művészeti Liceum, Csíkszereda, tanára Bíró Gyöngyvér) lett.

Hagyomány szerint a versenynap estéjén a tehetséges érkeles diákok köszöntötték a résztvevőket, a színes műsorból kiemelkedtek a virtuóz ütőhangszeresek; az összeállítás Győri Etelka tanárnőt dicséri.

A verseny irányítását a zsűri végezte: Benkes Zsuzsa kandidátus (Budapest), Gesztesi-Gross Péter megyei referens (Győr-Moson-Sopron megye), Nagy János professzor (SZTE, elnök), Rozgonyiné Molnár Emma kandidátus (SZTE), Sinkovics Balázs PhD (SZTE), Szabómihály Gizella PhD (Gramma Nyelvi Iroda, Dunaszerdahely), Takács Edit főszerkesztő (Nemzeti Tankönyvkiadó Zrt.) A szakmai lebonyolításért a magyar munkaközösség tett a legtöbbet Győri Etelka vezetésével, a szervezés ezer gondját az Erkel Ferenc Gimnázium dolgozói vállalták, Szűcs Levente igazgatóval az élen.

A szakmai továbbképzés

Az utóbbi néhány évben a Nemzeti Tankönyvkiadó szervezésében továbbképzés párosul a verseny döntőjéhez. 2012-ben Balázs Géza *Az európai helyesírásokról*, Heltainé Nagy Erzsébet *A helyes-helytelen minősítésről a nyelvi tanácsadásban*, Benkes Zsuzsa *Diákok a magyar nyelvről*, Nagy János *Az Implom-verseny 25 évéről*, Takács Edit *Feladatok és megoldások, 2012* címmel tartott előadást.

Részletesebben a magyar nyelv napja alkalmából közreadott kérdésekre közölt tanulói válaszközlő szövegek, a válaszok az alábbi kérésre érkeztek.

Kedves Középiskolás Barátom,

Kérlek, az alábbi kérdések megválaszolásával járulj hozzá anyanyelvünk jelenének megismeréséhez és egyben a magyar nyelv napja megünnepléséhez.

1. Mit szerettek a legjobban a mai magyar nyelvben?
2. Mit tartok a legrosszabbnak a mai magyar nyelvben?
3. Anyanyelvem magyar. Ez jó/nem jó nekem, mert...

Anyanyelvünk ünnepének első, 2011. november 13-i köszöntésére a legtöbb megyei pedagógiai intézeti és bázisiskolai versenyszervező a zsűrielnök kérésére megíratta és elküldte a diákok véleményét: köszönet illeti őket. Veszelszkiné Huszárik Ildikó (Kiskunhalas, Bibó István Gimnázium) számítógépen megfogalmazott írásokat és tanári összefoglalót küldött; ugyancsak összefoglaló elemzést kaptunk Vas megyéből, Szombathelyről Hargitai Csilla tanárnőtől; szemléletes válogatást Szabó Mihály Gizellától Szlovákiából. Jelentős számú, több száz tanulói véleményt küldött Pintér Valéria (Nógrád megye), Szalkai Mária (Heves megye), Gesztesi-Gross Péter (Győr-Moson-Sopron megye), Baloghné Bíró Mária (Somogy megye); érkeztek diákvélemények Veszprém megyéből, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéből, Pest megyéből, Komárom-Esztergom megyéből, Fejér megyéből, Hajdú-Bihar megyéből, Jász-Nagykun-Szolnok megyéből. Összességében a kitöltött kérdőívek száma meghaladta a kétezret.

Benkes Zsuzsa elemzésében kiemelte, hogy a tanulói vélemények általában egybefoglalták az első két kérdésre adott válaszokat (aminthogy ezek egybe is tartoznak). Igen jelentős számban büszkeségüket fejezték ki a diákok, hogy anyanyelvük a magyar nyelv; néhányan még túlzásokba is estek („mert a magyar nyelv szókinccse sokkal fejlettebb, mint pl. az angol nyelv”). Sokan kárhoztatták a feleslegesen használt idegen szavak divatját, a hétköznapi nyelvhasználat eldurvulását és elblogosodását (pongyolaságát, fölösleges kicsinyítéseit). Ebben a körben (a helyesírási versenyek bázisiskoláinak diákjai között) jelentős mennyiségben nehezményezték a magyar helyesírási szabályok bonyolultságát, olykor következtelenségét, az írásmód nehézségeit az egybeírás-különírástól egészen a *j/ly* eseteiig. (Jegyezzük meg: a válogatás és javítás nélkül postázott lapokon sok, néha súlyos helyesírási hibára is lelhattünk.)

A harmadik kérdésnek a háttéréhez tartozik az a jelenség, hogy a magyar fiatalok jelentős része külföldre vágyik, mind a gazdasági nehézségek, mind az elhelyezkedési gondok miatt; a kisebbségi sorban élők véleményében a nyelvpolitikai helyzetük tükröződhetett. A túlnyomó többség az *Anyanyelvem magyar, ez jó nekem, mert...* döntést választotta. Ennek indokai fontosak: a megismerő tevékenység sikeres folyamatai, az otthonosság érzése, a magyar nyelvi kultúra értékei – olykor a mi nyelvünk nehezen tanulhatósága. A válaszok mintegy 10–15%-a az *Ez nem jó nekem, mert...* irányban döntött. Az indoklások a magyar nyelv korlátozott külföldi használhatóságával, a világnyelvekhez képest a magyar nyelvet beszélők csekély számával érveltek. A kérdésre adott válaszok egyharmada mindkét érvet alkalmazta: anyanyelvünk értékei is, a magyarul érvényesülés korlátai is megjelentek bennük.

Amikor 2012 novemberében másodszor köszönhetjük a magyar nyelv napját, örömmel állapíthatjuk meg, hogy a középiskolások 2011-es diagnózisa pontos képet rajzolt anyanyelvükhöz fűződő viszonyukról.

Huszonöt év huszonhatodik verseny előtt

Gyulán a vendéglátó város a döntő február végi ünnepén egyben a tavasz közeledtét is köszönti. Ilyenkor a résztvevők ismerkednek egymással és a várossal: többen meg is fogadják, hogy mielőtt lehet, visszatérnek. Mondjuk, huszonöt évre az első döntő után, a 2013. március 1-jei huszonhatodik

dik döntőre. A versenyre gyülekezést beárnyékolta Petőfi Sándor János professzor halálhíre: 2013. február 10-én elhunyt. Az egész világon ismert teoretikus: szövegkutató nyelvész, irodalomkutató, informatikus professzor gyakran járt versenyünkön. Sokat köszönhetünk logikus és élvezetes előadásainak. Különösen hálásak lehetünk neki és Benkes Zsuzsának a kreatív szöveggyakorlatok kidolgozásáért: az elméleti háttér létrehozásáért és a metodológiai-metodikai eljárások részletes ismertetéséért. Méltán nyerte el az Implom József-díjat 2011-ben.

Döntő, 2013

2013. február 28-ától március 1-jéig ünnepelhetett a magyar helyesírás: 1988-ban rendeztek először középiskolai helyesírási versenyt Gyulán. Február 28-án este Nagy L. János előadásával indult a rendezvény, köszöntve az 1913-ban született Weöres Sándor jubileumát. Másnap, március 1-jén a Nemzeti Tankönyvkiadó szervezésében Kiss Jenőt a helyesírás és a szociolingvisztika, Balázs Gézát a hatalom és a helyesírás, Takács Editet az érettségi átalakulása és a helyesírás, Cs. Nagy Lajost és Császi Ildikót a feladatok és megoldások aktualitásairól hallhatták a résztvevők.

A verseny előtt

A megnyitón Kiss Jenő akadémikus, Balázs Géza professzor és Győri Etelka, a javítást szervező tanár Implom József-díjat vehetett át.

Kiss Jenő laudációját Péntek János akadémikus mondta el. Szólt Kiss Jenőről a kutatóról: jelentős nyelvjáráskutatói, tágabban szociolingvisztikai eredményei közismertek határainkon innen és túl: németországi éveit külön is figyelmet érdemelnek. Elméleti témáinak kidolgozásában generációkra hatott. Tudományszervezőként is jelentős személyiség: a Magyar Nyelvtudományi Társaság főtítkáráként évtizedekig, 2005-től elnökeként dolgozik; hosszabb ideig az MTA nyelv tudományi bizottságát vezette. Elemezte Kiss Jenő kapcsolatát a magyar helyesírással: a Társaság főtítkáráként és elnökeként számos alkalommal állt ki a kidolgozás alatt lévő új szabályzati kiadás mellett. Nem is szólva arról, hogy az Implom József-versenyt a pénzügyileg nehéz helyzetekben tekintélyével is segítette. Kitért Kiss Jenő jelenlétére az Implom-versenyen: a szociolingvisztikai témájú előadások sorában jelentős gondolatokat fejtett ki: A magyar nyelv mai helyzetéről nyelvpolitikai szempontból (In: *Helyesírás és nyelvpolitika*. 1998. 56–63). Idén, 2013. március 1-jén a tudománytörténet szempontjából világította meg a lehetőségeket a nyelvjáráskutatástól indulva a szociolingvisztikához.

Balázs Gézát, az ELTE professzorát az Implom-díj alkalmából Nagy János, a zsűri elnöke köszöntötte. Balázs Géza ismert kutatója mindennapjaink legújabb nyelvhasználati jelenségeinek: egyike azoknak, akik a hétköznapi nyelvhasználatban és az irodalmi nyelvben felfigyelnek a nyelvi mozgások jelenségeire: keletkezésre és elavulásra, megőrzött archaizmusokra és éppen létrejövő újdonságokra. Elsőként publikált a graffiti, a tetoválások világáról, jelentős folklóreredménye a pálinkáról közölt könyve. A modern kommunikáció nyelvhasználatának számos területét Balázs Géza és munkatársai írták le, beleértve az számítógépes nyelvhasználatot: az SMS-ek, e-mailek emotikonjainak (hangulatjeleinek, érzelmejeleinek) alkalmazását. Balázs Géza egyike azoknak, akik a legtöbbet tették a magyar helyesírásért: a Duna Televízióban hosszabb ideig a „Hej, hej, helyesírás!”, majd a „Hej, hej, helyes beszéd!” műsorvezetője, szerkesztője. Kötete szól az európai helyesírásokról, számos rádiós és televíziós szereplése kezelte érdemben a magyar helyesírás aktualitásait. Balázs Géza gyakori vendég az Implom-verseny Kárpát-medencei döntőjén: az utóbbi húsz évben tartott számos előadást, beleértve az ideit továbbképzést is (*Hatalom és helyesírás*). Emlékezetes a hangköltészetről szóló, a modern kommunikációnak a fiatalok világlátását befolyásoló hatásait elemző gondolatmenete. Egyike azoknak a kutatóknak, akik igényes témaválasztásukkal és szemléletes, érthető feldolgozásaival tűnnek ki.

Győri Etelka köszöntését Takács Edit, a zsűri titkára mondta el. Győri Etelka a javítás szervezőjeként, az évről évre új tehetségeket felvonultató diákműsor szervezőjeként érdemelte ki az Implom-díjat. A 2013. év lehetőséget adott a jubileum révén arra, hogy a középpontba kerülhessen

a versenyananyag kijavításának rendkívül felelősségteljes munkája. A verseny szervezői igyekeztek egybehívni az eltelt negyed század javításvezetőit: nekik mindnyájuknak is érdeme ez a díj. Bizonyára lenne színes Implom-döntő Győri tanárnó nélkül; de bizonyos, hogy nem ilyen színei lennének, amilyenek. Egyedülálló színpadi rendezései, diák-művészeti estjei azért (is) lehetnek sikeresek, mert meg tudja győzni tanítványait: érdemes a bennük lévő tehetséget munkával fejleszteni, a közönség elé tárni. Mindez csakis kivételes empátiája, meggyőző ereje révén érvényesülhet.

Hagyományosan a versenynap estéjén mutatkoznak be az új meg új erkeles tehetségek. Ebben az évben új színfolt volt az előadók és a szövegírók néhány értékes produkciója; a korábbi mozgásművészeti, ütőhangszeres, kamarazenei, musicalszámokon kívül.

Feladatok és eredmények

A tollbamondás a magyar sport történetének kiemelkedő állomására, a londoni hat-három mérkőzésének hatvanadik évfordulójára emlékezett. Ahhoz, hogy teljesíthető legyen a feladat, óvatosan bánt a szöveg a futballkifejezésekkel, a nevekkal. (Jellemző, hogy Buzánszky Jenő neve ezért nem, Grosics Gyula neve pedig ezért kaphatott helyet benne.) A feladatlap elemszintű teendőket (*j/ly*, rövid-hosszú magánhangzók, mássalhangzók beírása), mondatszintű problémák megoldását (Kós Károly: A Varjú nemzetiség című regénye egyik részletének központozása) kívánta többek között. A felkészült versenyzők közül hetvenhárman (!) legalább a pontok 75%-át megszerezték, ugyanakkor igen könnyen lehetett hibapontokat szerezni is.

A diákok színvonalas vetélkedésében 111-en vettek részt a Kárpát-medencéből. A gimnazisták legjobbja Madarász Fanni (tanára: Batári Antal, Eger, Dobó István Gimnázium), a szakközepeseké Bárdos Boglárka (tanára: Németh Dénesné, Ózd, Széchenyi István Közgazdasági Szakközépiskola), a szakiskolásoké Sipos Péter (tanára: Kocsisné Desenszki Mária, Csorna, Kossuth Lajos Szakiskola), a határöntúliaké Somogyi Pál (tanára: Fröhlich Ágota, Somorja, Madách Imre Gimnázium). A verseny történetében először a legmagasabb pontszámot (93,25%-kal) határainkon túli diák, Somogyi Pál, a somorjai Madách Imre Gimnázium tanulója érte el. Ő és tanára, Fröhlich Ágota Implom-díjat vehetett át a záróünnepségen.

A versenyt Takács Edit titkár (Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, főszerkesztő) vezetésével a zsűri irányította: Benkes Zsuzsa kandidátus (Budapest), N. Császi Ildikó docens (Károli Gáspár Református Egyetem), Nagy János professzor (SZTE, elnök), Cs. Nagy Lajos docens (Comenius Egyetem, Bratislava-Pozsony), Péntek János akadémikus (Kolozsvári Akadémiai Bizottság), Pintér Valéria megyei referens (Nógrád megye), Rozgonyiné Molnár Emma kandidátus (SZTE), Sinkovics Balázs PhD (SZTE). A szakmai programért a magyar munkaközösség tette a legtöbbet ismét, Győri Etelka vezetésével, a lebonyolítás ezer gondját az Erkel Ferenc Gimnázium dolgozói vállalták, Szűcs Levente igazgatóval az élen. A verseny izgalma, az erkeles színvonalas estje, a vendégszerető város egyaránt sokáig megmarad a résztvevők emlékezetében.

Nagy L. János
SZTE BTK